
прав, яку потрібно розглядати в широку сенсі, насправді мають універсальний характер по відношенню до кожної людини і стосуються передусім її базисного елементу – її природи як живої розумної істоти. Таким чином, справжнє забезпечення дії принципу верховенства права у житті кожного з нас можливо, на нашу думку, завдяки закріпленню у законодавстві широкої концепції речового права та за умови дії в країні режиму законності.

Література:

1. Конституція України : за станом на 8 квітня 2010 року [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Назва з екрана.
2. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель ; [пер. с нем. ; ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсисянц ; авт. вступ. ст. и примеч. В.С. Нерсисянц]. – М. : Мысль, 1990. – 524 с.
3. Тимонина Ю.В. Категория ограниченных вещных прав в доктрине и законодательстве (общие положения) / Ю.В. Тимонина // Актуальные проблемы гражданского права : сборник статей. – М., 2000. – Вып. 2. – С. 44-72.

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТИВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

*Хорошевська Анастасія Володимирівна,
студентка 4-го курсу
Київського університету права
НАН України*

Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб притаманний кримінальному праву багатьох європейських країн, таких як Данія, Норвегія, Нідерланди, Фінляндія, Румунія, Литва, Франція, Англія, мусульманських країн - Ліван, Сирія, та східних держав - Китай, Індія, Японія. У США відповідальність юридичних осіб закріплена у федеральному кримінальному законодавстві і в законах штатів. [1, с.1]

Слід зазначити, що у більшості країн інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб запроваджувався у атмосфері повного неприйняття. Противники вищезазначеного інституту основною причиною недоцільності його введення називали неможливість визначити наявність суб'єктивного (психічного) елемента складу злочину. Контраргументом цього було ствердження того, що тоді слід було б відмовитись і від цивільно-правової відповідальності з тих самих причин. [2, с.43-45]

11 червня 2009 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», що мав набути чинності з 01.04.2010 року, але Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції» від 10.03.2010 р., набуття чинності цього Закону, а також Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» було відстрочено до 01 січня 2011 року. (Проект даного Закону було розроблено на виконання підпункту «е» пункту 4 розділу 1 Заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють злочинним проявам і корупції, затверджених Указом Президента України від 9 лютого 2004 року № 175 та у зв'язку із підписанням Україною 12 грудня 2003 року у місті Меріда (Мексиканські Сполучені Штати) Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції з метою

приведення вітчизняного законодавства у відповідність до вимог Конвенції ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю, Конвенції ООН про боротьбу з корупцією, Конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією у контексті кримінального права). [3]

Звернемо увагу на те, що відповідно до Ст. 18 Кримінального кодексу України «*Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, ...*». [4] У проекті Кримінального кодексу України було передбачено положення про юридичну особу як суб'єкт злочину, але проект не був прийнятий.

Дія Закону України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» не поширюється на юридичних осіб публічного права, які повністю утримуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів, а також міжнародні організації. [5, ч. 2 ст. 1] На нашу думку, вже з першої статті видно певні недоліки Закону, а саме: *має місце штучне звуження кола суб'єктів кримінальної відповідальності*, а також положення Закону не відповідають положенням чинного Кримінального кодексу України.

Згідно ст. 2 Закону України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Юридична особа несе відповідальність, встановлену цим Законом, за вчинення від її імені та в її інтересах керівником такої юридичної особи, її засновником, учасником чи іншою уповноваженою особою самостійно або у співучасті будь-якого із злочинів, передбачених статтею 209, частиною першою або другою статей 235-4, 235-5, статтями 364, 365, 368, 369 і 376 Кримінального кодексу України». У даному випадку застосовується принцип «*ідентифікації*». При цьому, підставою відповідальності юридичної особи є **наявність обвинувального вироку суду стосовно фізичної особи** (вищезазначені особи: керівник або інша особа, що представляє інтереси юридичної особи).

У свою чергу, у ст. 61 Конституції України міститься положення «юридична відповідальність особи має індивідуальний характер», отже, положення Закону *не відповідають положенням Конституції України*. [6]

Ще одним з недоліків Закону є *встановлення обмежень щодо застосування покарання у вигляді ліквідації юридичної особи*: «У разі якщо юридична особа здійснює діяльність у галузі, що має стратегічне значення для безпеки держави, таке стягнення до неї не застосовується» [5, ч. 3 ст. 7].

На нашу думку, вищезазначені недоліки свідчать про наявність дискримінаційних обмежень *de jure*.

Таким чином, з одного боку, прийняття Закону України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» є певним кроком до вдосконалення національного законодавства України. З іншого боку дії, пов'язані з прийняттям даного Закону повинні бути більш комплексними, а саме: внесення змін до існуючого кримінального та кримінально-процесуального законодавства, розробка інструкцій для працівників прокуратури та судової системи щодо провадження у таких справах тощо.

Говорити про ефективність або неефективність даного Закону можна буде лише через певний час, але вже сьогодні можна стверджувати, що при певних успіхах нововведення, доцільним буде розширити коло правопорушень, за які можуть нести кримінальну відповідальність юридичні особи, наприклад, екологічні, злочини у сфері господарської діяльності, комп'ютерні злочини тощо.

Література:

1. Шамара О. Кримінальна відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень // Юридичний радник. – 2009. - №6 (32). //www.yurradnik.com.ua/.
2. Романюк О. Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб, міф чи реальність? // Вісник прокуратури. – К., 1999. - №2. - С. 41-47.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» // www.rada.gov.ua
4. Кримінальний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 року // Офіційний вісник України. - 2001. - № 2. - Ст.920.
5. Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень: Закон України від 11.06.2009р. // www.rada.gov.ua
6. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. - № 30. ст. 141.

Науковий керівник - Журик Юрій Володимирович, к.ю.н., доц., доцент кафедри

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ „ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ” ТА „САНКЦІЯ” У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

*Шапортова Ульяна Станіславівна,
студентка 4-го курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Питання про суть санкції та її співвідношення з поняттям відповідальності залишається дискусійним як у літературі із загальної теорії права, так і в галузевих юридичних науках. Зазначаючи, що санкція безпосередньо пов'язана з вимогою певної поведінки, яка міститься у правовій нормі, О.Е. Лейст писав: “У юридичному обов'язку відображено вимогу належної поведінки, а санкція – спосіб державного примусу до виконання (додержання) цієї вимоги, загроза примусом на випадок її порушення”. [1; с. 8]

О.О. Красавчиков під санкцією розумів установлену законом міру майнових або інших правових невідгідних для особи наслідків, які застосовуються в разі недодержання закону, невиконання прийнятих зобов'язань, заподіяння шкоди або за наявності інших передбачених законом підстав. [1; с. 8] Так, зокрема, санкцією в цьому розумінні є примус до виконання обов'язку в натурі (ст. 208 ЦК).

На питання, що таке цивільно-правова відповідальність, відповіді достатньо складно, оскільки це питання «протягом багатьох років залишається спірним в юридичній науці... у цивільному праві багато понять вживаються із різноманітними цілями, що і визначає зміст відповідного поняття. Це повною мірою відноситься і до поняття «цивільно-правова відповідальність». Цим перш за все і пояснюється множинність точок зору стосовно суті цього поняття, висловлених в юридичній літературі» [2; с. 157].

Одні вчені (наприклад, В.П. Грибанов, О.С. Іоффе, В.В. Вітрянський, О.В. Дзера), розглядають її як санкцію, другі (В.А. Носов) – як аналог зобов'язання, треті (В.Т. Смірнов, А.А. Собчак, Д.В. Боброва) – як обов'язок.

Так, перша група вчених (В.П. Грибанов, О.С. Іоффе, В.В. Вітрянський, О.В. Дзера) розглядає цивільно-правову відповідальність як санкцію.